

28.8.2024

Ärende/9

9 Helsingfors stads miljörapport 2023

HEL 2024-008342 T 11 00 01

Beslutsförslag

Stadsfullmäktige antecknar miljörapporten för Helsingfors stad 2023.

Föredragandens motiveringar

Hanteringen av miljöfrågor inom Helsingfors stad styrs av stadsstrategin och målen för miljöskydd 2040, som båda har godkänts av stadsfullmäktige, och anvisningarna för utarbetande av budgeten, som stadsstyrelsen godkänt. Dessutom har staden flera delområdesprogram inom miljövärden, som används i stadens miljöledning. Miljöarbetet i sektorerna, förvaltningarna, affärsverken och dottersammanslutningarna stöder stadens miljöledning.

Helsingfors stads miljörapport är ett gemensamt dokument för stadskoncernen, i vilket staden beskriver hur dess miljömål framskrider, hur dess verksamhet påverkar miljön samt hur dess miljöpolitik har verkställts.

Miljörapporten följer även upp framskridandet av de viktigaste delområdesprogrammen inom miljövärden, såsom utsläppsminskingsprogrammet Kolneutralt Helsingfors, riktlinjerna för anpassning till klimatförändringen och åtgärdsprogrammet för cirkulär ekonomi och delningsekonomi. Rapporteringen och miljöbokföringsuppgifterna från sektorerna, förvaltningarna och affärsverken publiceras som öppna data och hela rapporten publiceras på adressen julkaisut.hel.fi/sv. Uppgifterna för rapporten, som har sammanställts och redigerats av miljötjänsterna, har producerats av stadens sektorer, förvaltningar, affärsverk och dottersammanslutningar.

Centrala plock ur miljörapporten

Helsingfors har som mål att vara klimatneutralt senast år 2030. De direkta utsläppen (scope 1 och 2) minskas med minst 80 procent jämfört med nivån för 1990 och de resterande 20 procenten kan kompenseras utanför stadens gränser. Dessutom har staden ställt upp som mål att vara utsläppsfri år 2040 och vara klimatnegativ efter det. Genomförandet av programmet Kolneutralt Helsingfors framskrider väl och åtgärdernas fokus ligger i enlighet med stadsstrategin på uppvärmning, trafik och byggande. År 2023 minskade de totala utsläppen av växthusgaser i Helsingfors med 25,4 procent från året innan. Minskningen beror i huvudsak på att stenkol ersattes med bränslen med mindre utsläpp och

28.8.2024

värmepumpar vid fjärrvärmeproduktionen efter att Hanaholmens stenkolkraftverk stängdes våren 2023.

Arbetet med anpassning till klimatförändringen fortsatte. Klimatenheten prioriterade beredskap för ösregn och värmebölja. År 2023 påbörjade staden planeringen av beredskap för ösregn i innerstaden och stadens översvämningsgrupp inledde sin verksamhet. Stadens beredskapsarbete för de tilltagande värmeböjlorna har tills vidare bestått av punktinsatser, men planeringen av beredskap för värmeböjor har inletts med en preliminär utredning. Beredskap för hett väder förutsätter samarbete mellan sektorerna.

Staden fortsatte trygga naturens mångfald. Fem naturskyddsområden inrättades i Helsingfors år 2023: Grindbacka skog, Åggelby ädellövsskog, Hallonberget, Stensböle fästningsberg och Nybroparkens ängar. Andelen naturskyddsområden av Helsingfors markyta ökade med 0,4 procentenheter från 4,0 procent till 4,4 procent jämfört med år 2022. Staden inledde beredningen av sitt fjärde naturskyddsprogram, som omfattar åren 2025–2034. Staden rapporterade uppföljningsuppgifter om naturen till Europeiska kommissionen i enlighet med nätverket Green City Accord. Cirka 42 procent av Helsingfors yta är trädbevuxen och cirka 35 är täckt av skog. Det totala trädbeståndet och mängden skog i Helsingfors har inte ändrats i väsentlig grad under de senaste tio åren.

Det har inte skett några stora förändringar i tillståndet i Helsingfors havsområde och kvaliteten på stadens småvatten. Kustvattnets ekologiska tillstånd i Helsingfors havsområde varierar mellan försvarligt och nöjaktigt. Det ekologiska tillståndet påverkas i synnerhet av övergödning. Under år 2023 observerades upprepade gånger att havsvattnet var exceptionellt grumligt på flera observationsställen, men situationen jämnades ut mot slutet av året. Ett nytt åtgärdsprogram för Östersjön för åren 2024–2028 bereddes genom att involvera stadens och affärsverkens personal.

Energiproduktion och energikonsumtion spelar en stor roll för att Helsingfors stad ska kunna uppnå sitt mål om klimatneutralitet. Fjärrvärmekonsumtionen står för 52 procent och fastigheternas elkonsumtion för 13 procent av koldioxidutsläppen inom Helsingfors stadsområde.

Stadskoncernens utsläpp utgör 13 procent av hela stadsområdets koldioxidutsläpp, och omkring 93 procent av denna andel härrör från byggnadernas energiförbrukning. Stadskoncernens totala energikonsumtion minskade med två procent från år 2022 samtidigt som koldioxidutsläppen förblev oförändrade. Trots minskningen av den totala ener-

gikonsumtionen minskar stadskoncernens koldioxidutsläpp inte på motsvarande sätt på grund av att utsläppsfaktorn för den el som köps som basprodukt av Helen Ab fördubblades jämfört med föregående års faktor. Orsaken till detta är den nya lagen om ursprungsgarantier för energi, enligt vilken även certifierad kärnkraft säljs separat klassificeras som utsläppsfri energi.

Kravnivån på byggandets energieffektivitet förblev oförändrad 2023, dvs. stadens egna ny- och ombyggnadsprojekt skulle byggas så att energieffektiviteten överskrider den nationella kravnivån. Helsingfors var den första staden i Finland som fastställde ett gränsvärde för klimatavtrycket från nya höghus livscykel.

Den nya snabbspårvägslinjen 15 började trafikera mellan Östra centrum och Kägeludden i Esbo. Spårvägen på 25 kilometer leder spårvagnen till helt nya områden och tillhandahåller bytesförbindelser till metro och närtåg. Byggandet av Kronbroarnas spårväg och spårvägen mellan Fiskehamnen och Böle framskrider enligt planerna. Helsingfors nätverket av cykelleder utvidgades. Bland annat fortsatte byggandet av Östra banan och Bölebanan.

Passagerarantalet i kollektivtrafiken ökade år 2023 jämfört med 2022, men har ännu inte återgått till nivån före coronapandemin. Inom området för Helsingforsregionens trafik (HRT) ökade passagerarantalet i metron med 13 procent, i bussarna med 18 procent, i spårvagnarna med sex procent och i närtågen med sju procent jämfört med 2022. HRT tog i bruk cirka 100 nya elbussar, vars totala antal ökade till 428 stycken. HRT:s mål om att minst 30 procent av busstrafikens materiel använder el senast 2025 nåddes i förtid. Under år 2023 ökade antalet elbilar åter märkbart jämfört med föregående år. Andelen laddningsbara bilar av alla bilar i trafiken uppgick till cirka 16,7 procent, medan andelen uppgick till 11,4 procent 2022. År 2020 var motsvarande andel 3,4 procent. Nätverket av laddningsstationer för elbilar utvidgades i Helsingfors. I slutet av 2023 fanns det cirka 245 laddningsstationer för elbilar på allmänna områden, varav cirka 140 byggdes på över 50 olika platser under år 2023.

Vägtrafiken är fortfarande den största bullerkällan i Helsingfors. Cirka 39 procent av Helsingforsborna bor i områden där vägtrafikens genomsnittliga ljudnivå överskrider 55 dB under dagtid. Staden strävade efter att påverka fordonstrafikens bullerutsläpp bland annat genom att främja användningen av friktionsdäck och öka kameraövervakningen av körhastigheter. Andelen friktionsdäck av vinterdäcken har börjat öka under de senaste åren.

Försöket med sommargator i innerstaden fortsatte under år 2023. På sommaren testades även bullerskärmar som förbättrar ljudmiljön på två

platser i innerstadsområdet. Bullret från spårtrafiken minskades bland annat genom att nya växlar med djupa spår installerades på spårvägnarna och spåren slipades och smordes.

Luftkvaliteten i Helsingfors har förbättrats under de senaste decennierna och är i internationell jämförelse relativt god. Gatudammet, avgaserna från trafiken och utsläppen från småskalig vedeldning skadar dock fortfarande människornas hälsa och gör miljön mindre trivsamt. Världshälsoorganisationen WHO:s hälsobaserade riktvärden från 2021 överskreds i stor skala. Trafikens avgasutsläpp har minskat betydligt på lång sikt tack vare tekniska framsteg i fordonstillverkningen och elektrifieringen av trafiken. Kväveoxidhalterna i Helsingfors var en aning lägre än det föregående året. Halterna har sjunkit länge. Gränsvärdena för gatudamm, dvs. inandningsbara partiklar, har inte överskridits i Helsingfors under de senaste åren, men ställvis finns fortfarande en risk för att de ska överskridas. Höga partikelhalter mättes i luften redan i slutet av januari 2023 och gatorna var som dammigast i mars–april. Mycket dammiga dagar förekom även i slutet av hösten då dubbdäck blev vanligare. Under år 2023 beredde staden en plan som kombinerar luftskydd och bullerbekämpning för åren 2024–2029. Den nya planen blev färdig sommaren 2024. I planen ingår cirka 40 åtgärder som förbättrar luftkvaliteten och ljudmiljön.

I utvecklingen av ansvarsfulla upphandlingar låg fokus på att minska klimatutsläppen och förekomsten av skadliga ämnen samt på att beakta ansvarsfullheten i upphandlingsprocessen. Mätt i antal upphandlingar under 2023 tillämpades miljökriterierna i genomsnitt i 70 procent av de upphandlingar som överskred gränsvärdet för stadens viktigaste sektorer och affärsverk. Mätt i euro uppgick andelen sådana upphandlingar till 76 procent. Andelarna har ökat tydligt jämfört med föregående års nivå. Mest tillämpades de kriterier som minskar fordons och arbetsmaskiners miljöeffekter och de kriterier som minskar förekomsten av skadliga ämnen. Även de kriterier som främjar återvinnbarhet, materialeffektivitet och cirkulär ekonomi samt kriterierna i hanteringssystemet för miljöfrågor hade en framträdande roll.

Helsingfors vägkarta för cirkulär ekonomi och delningsekonomi uppdaterades till ett åtgärdsprogram. Programmets prioritetsområden är byggande, upphandlingar samt miljömedvetenhet och hållbar konsumtion. För varje prioritetsområde fastställdes cirkulärekonomiska mål och åtgärder som sträcker sig till 2035, vars framskridande följs i den offentliga tjänsten Kiertotalousvahti. I byggen på allmänna områden utnyttjades år 2023 sammanlagt 790 000 ton schaktmassor och stenmaterial. I havsfyllnadsarbeten utnyttjades 730 000 ton sprängsten från byggnadsprojekt och 20 000 ton schaktmassor. Tack vare utnyttjandet spa-

28.8.2024

rades cirka 5,7 miljoner euro och 0,6 miljoner liter bränsle. Dessutom undveks 1 999 ton koldioxidutsläpp.

Fostrans- och utbildningssektorn fortsatte stödja lärstigen för hållbar utveckling. År 2023 utvecklades räv-modellen så att den lämpar sig för grundläggande utbildning. Studerande vid läroanstalten Stadin ammat- ja aikuisopisto avlade ett rekordstort antal valfria kurser i hållbar utveckling. Helsingfors finska arbetarinstitut erbjöd kurser och föreläsningar där man uppmuntrade stadsborna att bekämpa klimatförändringen. Stadens miljötjänster fortsatte arbetet med trafikrelaterad miljöfostran genom Ilmari- och Kulkuri-verksamhet.

Helsingfors stad har som mål att hanteringen av miljöfrågor förbättras kontinuerligt som en naturlig del av allt ledarskap. År 2023 beviljades stadskansliet och Stadin ammatti- ja aikuisopistos ungdomsverkstad Villa Ullas för första gången certifikat på att de tillämpar miljösystemet Ekokompassen. Helsinki Partners Ab var den första av stadens dottersammanslutningar som fick certifikatet Green Office. I slutet av 2023 verkade 866 ekostödpersoner inom Helsingfors stads moderorganisation. I det nationella nätverk för ekostödverksamhet som Helsingfors stad koordinerar deltog 38 kommuner, samkommuner och andra organisationer vid utgången av 2023.

Stadens miljökostnader, inklusive avskrivningarna, uppgick totalt till 96,4 miljoner euro (1,8 procent av stadens alla verksamhetskostnader). Miljökostnaderna ökade med 21,3 procent från år 2022. De största kostnaderna orsakades av renhållning av områden och avfallshantering (23,5 procent) samt främjande av klimat- och miljövänliga mobilitetssätt (23 procent). Miljöinvesteringarna uppgick till sammanlagt 107,6 miljoner euro (12,6 procent av stadens samtliga investeringar i anläggningstillgångar). År 2023 ökade stadens miljöinvesteringar med 3,5 procent jämfört med föregående år. De största investeringarna gjordes i klimat- och miljövänlig mobilitet (74,7 procent) och sanering av förorenad mark (10,4 procent). Miljöintäkterna var ca 3,5 miljoner euro (0,3 procent av stadens alla verksamhetsintäkter). Miljöintäkterna minskade med 10,2 procent från föregående år. De största intäkterna kom från avgiften för flyttning av fordon i samband med renhållning av gator (45,3 procent) samt cirkulär ekonomi (20,9 procent).

Miljörapporten sammanställer resultaten av det arbete som har gjorts inom stadskoncernen för att skydda miljön och naturen under 2023. Helsingfors har dessutom förbundit sig till att främja de globala målen i Agenda 2030 för hållbar utveckling. Staden lämnade in sin tredje rapport om hållbar utveckling till FN i juli 2023.

Föredragande

Stadsstyrelsen

28.8.2024

Ärende/9

Upplysningar

Timo Lindén, stadssekreterare, telefon: 09 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Bilagor

1 Ympäristöraportti 2023

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

För kännedom

Fostrans- och utbildningsnämnden
Stadsmiljönämnden
Kultur- och fritidsnämnden
Social-, hälsovårds- och räddningsnämnden